

ATT ANVÄNDA ELLER INTE ANVÄNDA NYHETSMEDIER – SÄLLANANVÄNDNING BLAND 18–65-ÅRINGAR

ULRIKA ANDERSSON

Sammanfattning

Svenska folket har sedan länge varit känt för sin höga nyhetskonsumtion. I ett medielandskap präglad av intensiv konkurrens om människors uppmärksamhet, menar forskare att andelen som tar del av nyheter mer sällan har ökat, i Sverige såväl som i andra västländer. Utbredningen av dessa sällananvändare tenderar dock att variera stort mellan olika studier, dels som en konsekvens av strukturella skillnader mellan olika länders mediemarknader, men framför allt till följd av skillnader i hur sällananvändning definieras sett till användningsfrekvens och medieinnehåll. Det här kapitlet tar sin utgångspunkt i den svenska allmänhetens nyhetsanvändning, med särskilt fokus på gruppen sällananvändare. Som sällananvändare räknas här den som tar del av nyhetsmedier någon enstaka gång i veckan eller mer sällan. Analysen visar att andelen sällananvändare framför allt hittas bland unga vuxna, där nyhetsvanorna hos ungefär var tionde person präglas av sällananvändning. I jämförelse med regelbundna nyhetskonsumenter utmärker sig gruppen genom ett tydligt lägre intresse för politik, mindre nöjdhet med demokratin och lägre förtroende för medier och andra centrala samhällsinstitutioner. Det gäller inte bara för sällananvändare bland unga vuxna utan även för sällananvändare bland 35–65-åringar. Kapitlet baseras på resultat från den nationella SOM-undersökningen 2019–2022.

Teknisk utveckling, nya medieformer och ett expansivt utbud av journalistik och underhållning har under några decennier bidragit till en omstöpning av medielandskapet. Samtidigt har medievanorna blivit mer individualiserade till följd av en ökad tillgång till nischade medieprodukter. Möjligheten att välja medier och innehåll som är anpassat efter de egna preferenserna är betydligt större än tidigare, så även möjligheten att välja bort sådant som upplevs svårtillgängligt och ointressant eller rent av väcker antipati (Stroud, 2011; Feldman m.fl., 2018; Toff & Kalogeropoulos, 2020; Goyanes m.fl., 2021). Det har under många år uttryckts oro över att andelen vuxna som sällan eller aldrig tar del av nyheter ökar när utbudet av andra slags digitala medier har vuxit sig starkt (Gorski & Thomas, 2021; Newman m.fl., 2019; Ha m.fl., 2018; Strömbäck m.fl., 2013). Flera forskare tycker sig ha urskilt ett mönster där människor i sin vardag allt oftare väljer bort nyheter om politik och samhällsfrågor, inte minst när det gäller nyheter i tv, radio

och dagspress (Blekesaune m.fl., 2012; Strömbäck m.fl., 2013; Gorski & Thomas, 2021). Beteendet är inte unik för traditionella nyhetsmedier. Forskning har även indikerat förekomsten av ett digitalt nyhetsundvikande (Trilling & Schönbach, 2013; Mosca & Quaranta, 2016).

Det är dock inte självklart att ett expansivt medieutbud leder till att fler människor fjärrar sig från nyhetsmedier. Givet hur mediasystemet och gängse kommunikationsmöjligheter ser ut, är det svårt att helt undvika exponering för nyheter. Det gäller inte minst för de generationer där användning av sociala medier är tätt sammanflätat med vardagslivet, vilket gör det svårt att hitta en helt fredad zon (Andersson, 2022). Även om intresset för nyheter hos en del individer är så svagt att de inte aktivt söker upp nyhetssajter eller nyhetsmediers konton i sociala medier, är den oftast inte så svag att individerna aktivt undviker nyheter när de råkar dyka upp i flödet på exempelvis Facebook, Instagram eller TikTok (jfr. Blekesaune m.fl., 2012).

De individer som trots ett omfattande utbud av nyhetsmedier väljer att sällan eller aldrig ta del av nyheter har av forskare ofta benämnts som nyhetsundvikare (news avoiders). Begreppet antyder att det är ett medvetet val från individens sida att inte exponera sig för nyheter, vilket dock inte alltid är fallet. De senaste åren har därför begrepp som ”non-users of news”, ”low-users of news”, ”minimalists” och ”intermittents” alltmer används för att rama in gruppen av sällananvändare (jfr. Skovsgaard & Andersen, 2020). Sällananvändare är också det begrepp som kommer att användas i det här kapitlet om dem vars nyhetskonsumtion är mer sporadisk.

Detta kapitel tar sin utgångspunkt i frågan om hur nyhetsanvändningen ser ut hos den vuxna befolkningen mellan 18–69 år, med särskilt fokus på sällananvändare. Mer specifikt granskas i vilken utsträckning andelen sällananvändare skiljer sig åt mellan olika åldersgrupper samt om, och i så fall på vilket sätt, sällananvändare och regelbundna nyhetsanvändare skiljer sig åt med avseende på demografi, samhällsintresse och tillit. Tre åldersgrupper står i fokus för jämförelsen: 18–34-åringar, 35–50-åringar samt 51–65-åringar. Analysen görs huvudsakligen med utgångspunkt i 2021 och 2022 års nationella SOM-undersökning.

Forskning om sällananvändare

Studier från tidigt 2000-tal har visat att de nordiska länderna traditionellt har haft en relativt låg, om än ökande, andel vuxna som vänder blicken bort från nyheter (Blekesaune m.fl., 2012; Strömbäck m.fl., 2013; Shehata m.fl., 2015). Den grupp där förändringar framför allt har kunnat noteras är yngre vuxna. Det bör dock sägas att unga alltid har haft ett lägre intresse för nyheter jämfört med äldre (se Weibull, 1983), varför en viss nivåskillnad mellan olika åldersgrupper är förväntad. Det är framför allt när skillnaden mellan yngre och äldre ökar som följd av att fler yngre väljer bort nyhetsmedier som situationen enligt forskare blir mer problematisk eftersom det potentiellt leder till ett ökat gap mellan yngres och äldres kunskaper om samhället.

Forskning pekar också mot att personer med ett lägre intresse för politik och samhällsfrågor är mer benägna att välja bort nyhetsmedier och nyhetsjournalistik till förmån för förströelse- och underhållningsorienterat innehåll (Strömbäck m.fl., 2013; Lee & Yang, 2014; Lecheler & de Vreese, 2017; Gorski & Thomas, 2021). Farhågor har väckts om att en ökad andel sällan- eller icke-användare i dessa redan mindre engagerade grupper ska leda till en stor samhällsklyfta mellan grupper med stort politiskt intresse och samhällsengagemang och grupper med begränsat intresse och engagemang (Prior, 2005; Strömbäck, 2017). En sådan utveckling befaras leda till att oengagerade medborgare drivs mot populism (Spruyt m.fl., 2016) och att samhällen sönderfaller (Blekesaune m.fl., 2012; Elvestad m.fl., 2014).

När människor själva har fått uppge varför de begränsat sin nyhetskonsumtion är ett av de vanligaste skälen att nyheterna upplevs som alltför negativa och problemorienterade. Ett dystert nyhetsflöde upplevs bland annat ha en negativ påverkan på det egna måendet (Woodstock, 2014; Helgerud, 2015, 2017; Andersson, 2022; Reuters Institute, 2022a:14). Andra skäl har varit upplevd osäkerhet om huruvida det verkligen går att lita på nyhetsmedier samt känslan av att som individ helt sakna möjlighet att påverka de samhällsproblem, olyckor och katastrofer som lyfts fram i nyheterna (Woodstock, 2014; Helgerud, 2017; Toff & Palmer, 2019; Andersson, 2022; Reuters Institute, 2022a:14f).

De senaste åren har det publicerats flera studier vars resultat går på tvärs mot vad tidigare forskning om sällananvändare har visat. Dessa indikerar att andelen sällananvändare möjligen inte är riktigt så stor som många har hävdat eller att andelen sällananvändare för den delen skulle ha förändrats nämnvärt över tid (Karlsen m.fl., 2020; Andersson, 2021). Det förklaras framför allt med att sociala medieplattformar har kommit att bidra med ett positivt tillskott, då de av plattformarnas användare som saknar en etablerad nyhetsrutin av slump ändå stöter på nyheter i sitt digitala flöde. Det är i första hand omfattningen av den slumpmässiga exponeringen för nyheter i gruppen yngre vuxna som pekar mot att andelen sällananvändare i realiteten är lägre än vad som har uppskattats i tidigare forskning (Kliger-Vilenchik m.fl., 2020; Mitchelstein m.fl., 2020).

Skattningen av hur omfattande sällananvändningen egentligen är skiljer sig således beroende vilka medier, och vilka ämnesområden som forskare har valt att fokusera på. Det blir särskilt tydligt när olika studier jämförs. Vissa studier har exempelvis slagit fast att majoriteten av alla vuxna är nyhetsundvikare. I dessa har det dock inte varit nyhetsanvändning per se som mätts; svarspersonerna har istället ombetts uppge i vilken utsträckning de prioriterar underhållningsprogram framför nyhetsprogram (se t.ex. Ksiazek m.fl., 2010; Lee & Yang, 2014). I andra studier såsom Reuters Institutes världsomspännade undersökning *Digital news report* har respondenterna fått uppge hur ofta det händer att de medvetet undviker nyheter. Med utgångspunkt i resultaten från den senaste undersökningen från 2022 slår forskare fast att var tredje svensk nuförtiden ofta eller ibland väljer att aktivt undvika nyheter (Reuters Institute, 2022b).¹ I vilken omfattning och hur frekvent detta

undvikande sker samt huruvida det är kopplat till specifika ämnesområden, kan undersökningen dock inte svara på.

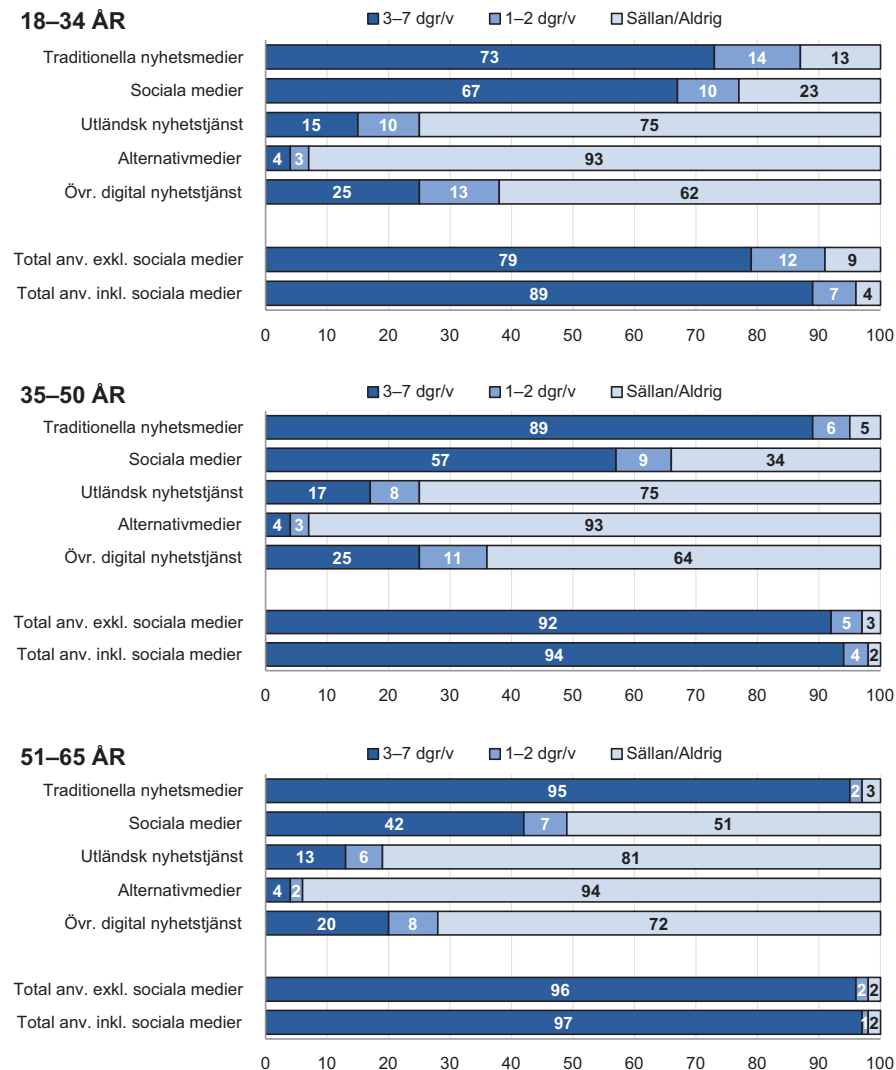
Det finns emellertid många studier där definitionen av sällananvändning, eller nyhetsundvikande, utgår från hur frekvent människor tar del av nyhetsmedier – om än med viss variation i gränsdragningen. I vissa studier har sällananvändning definierats som nyhetskonsumtion max en dag per vecka (Papathanassopoulos m.fl., 2013), i andra har nyhetsanvändning mer sällan än en dag per vecka (Andersson, 2015; Helgerud, 2015; Rouw & Hermans, 2015) alternativt mer sällan än en gång per månad (Schroeder & Blach-Orsten, 2016) betraktats som sällananvändning. Valet av avgränsning påverkar således utfallet och är ett huvudskäl till att andelen sällananvändare kan variera mellan allt från några få procent i en forskningsstudie till en förhållandevis stor andel av respondenterna i en annan.

Den gränsdragning som görs i det här kapitlet om sällananvändare är relativt generös, vilket till stor del beror av hur frågorna om nyhetskonsumtion är utformade i den nationella SOM-undersökningen. Svartalternativen som respondenterna har att välja mellan är *'Dagligen'*, *'5–6 dagar/vecka'*, *'3–4 dagar/vecka'*, *'1–2 dagar/vecka'*, *'Mer sällan'* respektive *'Aldrig'*. Det är rimligt att tänka sig att regelbunden nyhetsanvändning bör innebära att individen tar del av något nyhetsmedium en majoritet av veckans dagar, det vill säga åtminstone fyra dagar per vecka. Då denna gräns ingår i alternativet *'3–4 dagar/vecka'*, kommer användning 3–7 dagar per vecka att definieras som regelbunden användning, medan användning 1–2 dagar per vecka eller mer sällan definieras som sällananvändning.

Sällananvändare – en liten men inte obetydlig grupp

Så hur ser det då ut i den svenska befolkningen? Hur stor är andelen sällananvändare i olika åldersgrupper och vad karakteriserar gruppen av sällananvändare jämfört med gruppen av regelbundna nyhetsanvändare? Trots farhågor om att digitalisering, nya medieformer och ett i det närmaste ändlöst medieutbud skulle göra människor mer benägna att välja bort nyheter, förefaller den svenska allmänheten vara aktiva nyhetskonsumenter, åtminstone givet resultaten i 2021 och 2022 års nationella SOM-undersökning. Den sammantagna användningen av minst något nyhetsmedium tre dagar per vecka eller mer ligger på en hög nivå, även om vissa skillnader kan ses mellan åldersgrupperna. Traditionella medier som radio, tv, morgon- och kvällstidningar samt deras nyhetssajter, är den grupp av medier som flest respondenter använder regelbundet, oavsett ålder (figur 1). För unga vuxna under 35 år är även sociala medieplattformar en central utgångspunkt för nyhetskonsumtion, medan dess betydelse som källa till nyheter minskar ju äldre svarspersonerna är. Användningen av utländska nyhetstjänster och alternativmedier ligger däremot på ungefär samma nivå oavsett åldersgrupp. Med alternativmedier avses här högeralternativa medier som exempelvis Fria Tider, Nya Tider och Swebbtv.

Figur 1 Användning av olika nyhetsmedier/tjänster bland 18–34-åringar, 35–50-åringar och 51–65-åringar, 2021/2022 (procent)

Kommentar: Frågan lyder 'Hur ofta tar du del av nyheter från följande?', med svarsalternativen 'Dagligen', '5–6 dagar/vecka', '3–4 dagar/vecka', '1–2 dagar/vecka', 'Mer sällan' samt 'Aldrig'. Traditionella nyhetsmedier = nyheter i tv, radio, tryckta morgon- och kvällstidningar, morgon- och kvällstidningars nyhetssajter, tv4.se, svt.se, sr.se. Alternativmedier = Fria Tider, Nya Tider, Swebbtv. Antal svar per åldersgrupp är 4 266, 5 294 samt 6 781 (från yngst till äldst). I övrig digital nyhetstjänst ingår alternativen 'Annan lokal nyhetstjänst', 'Annan nyhetstjänst' samt nyhetspoddar. Antal svar per åldersgrupp är 4 266, 5 292 samt 6 781.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021–2020.

Den sammantagna nyhetsanvändningen visar precis som åtskilliga studier tidigare har slagit fast att yngre har ett något lägre intresse för nyheter sett till andelen regelbundna nyhetsanvändare. Bland 18–34-åringar tar 89 procent del av nyheter minst tre dagar i veckan, vilket ska jämföras med 95 respektive 97 procent av 35–50-åringar respektive 51–65-åringar. Unga vuxna har dock inte enbart en lägre nyhetskonsumtion jämfört med de båda andra åldersgrupperna; de är också den grupp där sociala medier bidrar med störst eget tillskott till nyhetsvarorna. Utan sociala medier sjunker andelen regelbundna nyhetsanvändare bland 18–34-åringar till 79 procent, vilket innebär att 10 procent av gruppen enbart konsumerar nyheter i sociala medier. Bland 35–50-åringar och 51–65-åringar är det självständiga bidraget från sociala medier däremot högst marginellt.

När de som tar del av nyheter 2 dagar per vecka eller mer sällan summeras visar sig 11 procent av 18–34-åringarna, fem procent av 35–50-åringarna och tre procent av 51–65-åringar tillhöra kategorin sällananvändare.

Lägre samhällsengagemang och mellanmänsklig tillit hos sällananvändare

Den fortsatta analysen syftar till att reda ut om, och i så fall på vilket sätt som sällananvändare skiljer sig från regelbundna nyhetsanvändare med avseende på demografiska faktorer, samhällsintresse och förtroende. Respondenterna i 2021 och 2022 års nationella SOM-undersökning har här delats in i sex grupper vilka består av sällananvändare respektive regelbundna användare i de tre åldersgrupperna 18–34, 35–50 och 51–65.

Utöver att sällananvändarna oftast hittas bland yngre vuxna, finns ytterligare några sociodemografiska drag som utmärker gruppen jämfört med de regelbundna nyhetsanvändarna. Andelen högutbildade är exempelvis lägre hos sällananvändare än hos regelbundna användare oavsett vilken åldersgrupp som befinner sig i blickpunkten (tabell 1). Bland 18–34-åringar har drygt hälften av sällananvändarna, 52 procent, låg utbildningsbakgrund vilket kan jämföras med 40 procent av regelbundna användare i samma åldersgrupp. I den äldsta åldersgruppen, 51–65-åringar, är motsvarande andel 55 procent för sällananvändare och 42 procent för regelbundna användare. När det gäller boendeområde syns en viss skillnad bland 35–50-åringar då en något större andel av sällananvändarna är boendes på mindre tätorter eller ren landsbygd jämfört med de regelbundna användarna. I övrigt är skillnaderna mellan de olika grupperna mer modesta. Vidare är andelen förvärvsarbetande lägre och andelen arbetslösa högre bland sällananvändare än bland regelbundna användare, vilket gäller oavsett åldersgrupp. Hos unga vuxna kan noteras att andelen studerande är något större hos sällananvändare än hos regelbundna användare, vilket förmodligen förklarar en del av skillnaden i utbildningsnivå mellan de båda grupperna. När det gäller generell tillit till andra människor utmärker sig sällananvändarna genom en generellt lägre tillitsnivå jämfört med regelbundna användare. Differensen är som störst bland 51–65-åringar där 40 procent av sällananvändarna kan beskrivas som höglitare medan motsvarande andel bland regelbundna användare är 65 procent.

Tabell 1 Sociodemografisk fördelning och mellanmännslig tillit bland sällananvändare och regelbundna nyhetsanvändare, 2021/2022 (procent)

	18–34 år		35–50 år		51–65 år	
	Sällan-användare	Regel-bundna användare	Sällan-användare	Regel-bundna användare	Sällan-användare	Regel-bundna användare
KÖN						
Kvinna	51	55	58	53	54	52
Man	49	45	42	47	45	48
UTBILDNING						
Låg/medellåg	52	40	40	27	55	42
Medelhög	21	20	22	21	22	26
Hög	27	40	38	52	23	32
BOENDEOMRÅDE						
Storstad	19	23	20	20	12	16
Stad/större tätort	52	55	42	50	47	46
Mindre tätort/landsbygd	29	32	38	30	41	38
HUVUDSAKLIG UPPVÄXT						
I Sverige	89	92	81	89	72	91
I annat land	11	8	19	11	28	9
SYSSELSÄTTNING						
Förvärvsarbetar	48	59	74	88	66	79
Studerar	34	27	4	3	1	0
Arbetslös ¹	15	10	18	6	17	8
Pensionerad	0	0	1	0	11	11
Annat	3	4	3	3	5	2
MELLANMÄNSKLIG TILLIT						
Hög tillit (7–10)	38	49	51	60	40	65
Medel tillit (4–6)	38	35	34	29	36	26
Låg tillit (0–3)	24	16	15	11	24	9
<i>Minsta antal svar</i>	<i>477</i>	<i>3 789</i>	<i>332</i>	<i>4 962</i>	<i>204</i>	<i>6 077</i>

Kommentar: Frågan om mellanmännslig tillit lyder 'I vilken utsträckning anser du att det går att lita på människor i allmänhet?'. Svarsskalan är 11-gradig och går från 0 = 'Det går inte att lita på människor i allmänhet' till 10 = 'Det går att lita på människor i allmänhet'. ¹I kategorin arbetslös ingår även personer som är aktiva i arbetsmarknadspolitiska åtgärder samt personer med sjuk- eller aktivitetsersättning.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021–2022.

Sällananvändarna präglas också av ett jämförelsevis svagt samhällsengagemang. Exempelvis är andelen som är intresserad av politik nästan hälften så stor hos sällananvändare som hos regelbundna användare (tabell 2). Värt att notera är att var fjärde sällananvändare, oavsett ålder, uppger sig helt sakna intresse för politik. Bland regelbundna användare varierar denna andel mellan 4–7 procent. Mönstret upprepas när det gäller hur ofta man har diskuterat politik under det senaste året. Knappt var femte sällananvändare i åldrarna 18–34 och 35–50 har diskuterat politik minst någon gång i veckan. Hos regelbundna användare i samma åldersgrupp är andelen det dubbla; ungefär två av fem diskuterar politik varje vecka. I åldersgruppen 51–65 år är skillnaderna mellan sällananvändare och regelbundna användare ännu större: 14 procent av sällananvändare har diskuterat politik minst någon gång i veckan under det senaste året vilket ska jämföras med 40 procent av de regelbundna användarna.

Det syns också en tydlig nivåskillnad i nöjdheten med hur demokratin fungerar i Sverige. En knapp majoritet av sällananvändarna är visserligen nöjda, mellan 52–58 procent beroende på åldersgrupp. Men hos de regelbundna användarna ligger andelen nöjda på 71 procent. Det finns således en påtaglig koppling mellan individernas användning av nyhetsmedier och hur engagerade de är i samhället samt hur de bedömer den svenska demokratin. Det kan förstås diskuteras i vilken riktning sambandet går, det vill säga huruvida det är individens intresse och engagemang som leder till en hög nyhetskonsumtion eller om en hög nyhetskonsumtion leder till ett ökat intresse. Rimligen går påverkan i båda riktningarna, där det för vissa individer framför allt handlar om förhållandet nyhetsanvändning → samhällsintresse medan det för andra handlar om samhällsintresse → nyhetsanvändning.

När det gäller subjektiv vänster-högerposition placerar sig sällananvändare i högre utsträckning än regelbundna användare i den politiska mitten. Mellan 40–45 procent av sällananvändarna positionerar sig som ståendes varken till vänster eller till höger, en andel som är nästan dubbelt så stor som bland regelbundna användare, där 21–24 procent betraktar sig som varken vänster eller höger. Möjligen är det ett resultat av sällananvändares lägre intresset för politik; det är sannolikt svårare att placera sig själv till vänster eller till höger på den politiska skalan om man saknar politiskt intresse eller inte är insatt i politiska frågor.

Tabell 2 Graden av politiskt intresse, nöjdhet med demokratin och subjektiv vänster-högerposition hos sällananvändare och regelbundna nyhetsanvändare, 2021/2022 (procent)

	18–34 år		35–50 år		51–65 år	
	Sällan-användare	Regel-bundna användare	Sällan-användare	Regel-bundna användare	Sällan-användare	Regel-bundna användare
INTRESSE FÖR POLITIK						
Mycket/ganska intresserad	33	59	29	63	35	67
Inte särskilt intresserad	44	34	44	31	41	29
Inte alls intresserad	23	7	27	6	24	4
DISKUTERAT POLITIK						
Minst någon gång i veckan	18	37	19	40	14	40
Någon gång i månaden	26	28	22	25	17	23
NÖJD MED DEMOKRATIN I SVERIGE						
Mycket/ganska nöjd	58	71	52	71	53	71
Inte särskilt/inte alls nöjd	42	29	48	29	47	29
VÄNSTER-HÖGER-IDEOLOGI						
Vänster	42	42	29	37	22	33
Varken vänster/höger	40	21	42	22	45	25
Höger	28	37	29	41	33	42
<i>Minsta antal svar</i>	<i>425</i>	<i>3 667</i>	<i>294</i>	<i>4 823</i>	<i>185</i>	<i>5 905</i>

Kommentar: Frågan om politiskt intresse lyder 'Hur intresserad är du i allmänhet av politik?' följt av svarsalternativen 'Mycket intresserad', 'Ganska intresserad', 'Inte särskilt intresserad', 'Inte alls intresserad'. Frågan om att diskutera politik lyder 'Hur ofta har du under de senaste 12 månaderna gjort följande?' med svarsalternativen 'Ingen gång', 'Någon gång de senaste 12 månaderna', 'Någon gång i halvåret', 'Någon gång i kvartalet', 'Någon gång i månaden', 'Någon gång i veckan', 'Flera gånger i veckan'. Frågan om demokrati lyder 'Allmänt sett, hur nöjd är du med det sätt på vilken demokratin fungerar i Sverige?' med svarsalternativen 'Mycket nöjd', 'Ganska nöjd', 'Inte särskilt nöjd', 'Inte alls nöjd'. Frågan om vänster-högerideologi lyder 'Man talar ibland om att politiska åsikter kan placeras in på en vänster-högerekala. Var någonstans skulle du placera dig själv på en sådan skala?' med alternativen 'Klart till vänster', 'Något till vänster', 'Varken vänster eller höger', 'Något till höger', 'Klart till höger'.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021–2022.

Sällananvändares förtroendebedömningar

Beaktat sällananvändares lägre intresse för politik är det inte helt oväntat att deras förtroende för myndigheter, politiker och nyhetsmedier ligger på en lägre nivå än hos regelbundna användare. Omkring hälften av sällananvändarna uppger sig ha stort förtroende för svenska myndigheter. Hos regelbundna användare uttrycker i sin tur 67–69 procent stort myndighetsförtroende (tabell 3). Mönstret är likartat både i förtroendet för svenska politiker och för nyhetsmedier. När det gäller förtroende för politiker är det ingen av sällananvändarna mellan 18–50 år som uppger mycket stort förtroende. Däremot har ungefär var fjärde person under 50 år ganska stort förtroende för politiker. Differensen i sällananvändares och regelbundna användares förtroendebedömningar är inte fullt lika stor hos unga vuxna som i övriga grupper. Bland unga sällananvändare har 29 procent förtroende för politiker medan politikerförtroendet bland regelbundna användare i samma åldersgrupp är 35 procent. I gruppen 51–65-åringar är motsvarande andel 21 respektive 42 procent. I den senare åldersgruppen hittas också den största differensen i förtroendet för svenska nyheter, där andelen förtroendefulla bland sällananvändare är hälften så stor som bland användare, 42 respektive 82 procent.

Tabell 3 Andel stort förtroende för svenska myndigheter, politiker och nyhetsmedier bland sällananvändare och regelbundna nyhetsanvändare, 2021/2022 (procent)

	18–34 år		35–50 år		51–65 år	
	Sällan-användare	Regel-bundna användare	Sällan-användare	Regel-bundna användare	Sällan-användare	Regel-bundna användare
Svenska myndigheter	56	67	49	69	52	67
Svenska politiker	29	35	24	45	21	43
Svenska nyhetsmedier	50	75	58	80	42	82
<i>Minsta antal svar</i>	<i>103</i>	<i>1 043</i>	<i>86</i>	<i>1 353</i>	<i>63</i>	<i>1 696</i>

Kommentar: Frågorna om förtroende för svenska myndigheter respektive politiker lyder 'Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska myndigheter?' respektive 'Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska politiker?' med svarsalternativen 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Ganska litet förtroende', 'Mycket litet förtroende'. Frågan om förtroende för radio/tv och dagspressen lyder 'Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?' med svarsalternativen 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Varken stort eller litet förtroende', 'Ganska litet förtroende', 'Mycket litet förtroende'. Tabellen visar andel mycket/ganska stort förtroende.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2021–2022.

Sällananvändares lägre förtroende för nyhetsmedier återkommer också i förtroendet för olika mediernas och internetjänsternas innehåll. Frågan har här ett bredare anslag då det inte enbart är nyhetsrapportering som avses utan mediernas innehåll mer generellt. Då underlaget sett till antal svarspersoner inte är lika stort för denna fråga ingår även resultat från 2019 och 2020 års SOM-undersökning i underlaget. Tidigare studier har påvisat en stor stabilitet i allmänhetens förtroende för svenska medier, både avseende förtroendenivåer och rangordning mellan olika medier (Andersson & Weibull, 2018). Oavsett hur ofta eller sällan respondenterna tar del av nyheter, är det i huvudsak samma medier som grupperna har störst respektive minst förtroende för (tabell 4). I förtroendetoppen återfinns Sveriges Television (SVT) och Sveriges Radio (SR), följt av TV4. Exempelvis har 60 procent av unga vuxna sällananvändare stort förtroende för innehållet i SVT, 54 procent stort förtroende för SR och 46 procent stort förtroende för TV4. Bland regelbundna användare i åldrarna 18–34 är motsvarande andelar 74 procent för SVT, 69 procent för SR och 55 procent för TV4. Jämfört med gruppen unga vuxna kan det noteras att differensen mellan sällananvändare och regelbundna användare är större hos 35–50-åringar. Drygt hälften av sällananvändarna i denna åldersgrupp har stort förtroende för innehållet i SVT, 53 procent, jämfört med 77 procent bland regelbundna användare. För TV4 är motsvarande andel i respektive grupp 34 och 59 procent. De allra största skillnaderna återfinns dock i den äldre åldersgruppen, 51–65-åringar. Här är dock antalet svarspersoner lågt varför den exakta nivåskattningen ska tolkas med försiktighet. Den övergripande bilden är att sällananvändare i åldrarna 51–65 år har klart lägst förtroende för de olika tv- och radio-aktörerna, även i jämförelse med sällananvändare i andra åldersgrupper.

Det förekommer också stora skillnader i förtroende för nationella och lokala morgontidningar (tabell 4). Som exempel kan nämnas att 35 procent av unga sällananvändare har stort förtroendet för Dagens Nyheter, att jämföra med 55 procent av de regelbundna användarna. I åldersgruppen 35–50 är andelen förtroendefulla knappt hälften så stor hos de som sällan tar del av nyheter som hos de regelbundna användarna, 32 respektive 58 procent. Differensen är ännu större när det gäller förtroendet för lokala morgontidningar, där 19 procent av sällananvändarna mellan 35–50 år och 51 procent av de regelbundna användarna uppger sig ha stort förtroende. Ännu en gång hittas de största skillnaderna bland 51–65-åringar, dock återigen med brasklappen att antalet sällananvändare är få och osäkerheten i utfallet därför större.

Tabell 4 Andel med stort förtroende för innehållet i olika medier och internetjänster bland sällananvändare och regelbundna nyhetsanvändare, 2019/2022 (procent)

	18–34 år		35–50 år		51–65 år	
	Sällan-användare	Regel-bundna användare	Sällan-användare	Regel-bundna användare	Sällan-användare	Regel-bundna användare
SVT	60	74	53	77	(33)	76
TV4	46	55	34	59	(26)	58
TV3	17	16	6	14	(6)	17
SR	54	69	54	75	(25)	75
Rix FM	15	14	8	14	(5)	11
Dagens Nyheter	35	55	32	58	(7)	46
Svenska Dagbladet	33	48	29	50	(11)	41
Lokal morgontidning	30	47	19	51	(18)	50
Aftonbladet	24	29	5	27	(7)	27
Expressen	19	23	3	22	(2)	22
Youtube	13	9	4	7	(13)	6
Facebook	5	5	1	6	(2)	4
<i>Minsta antal svar</i>	<i>132</i>	<i>1 150</i>	<i>82</i>	<i>1 414</i>	<i>49</i>	<i>1 673</i>

Kommentar: Frågorna om förtroende för svenska myndigheter respektive politiker lyder 'Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska myndigheter?' respektive 'Allmänt sett, hur stort förtroende har du för svenska politiker?' med svarsalternativen 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Ganska litet förtroende', 'Mycket litet förtroende'. Frågan om förtroende för radio/ tv och dagspressen lyder 'Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner och grupper sköter sitt arbete?' med svarsalternativen 'Mycket stort förtroende', 'Ganska stort förtroende', 'Varken stort eller litet förtroende', 'Ganska litet förtroende', 'Mycket litet förtroende'. Tabellen visar andel mycket/ganska stort förtroende. Resultat inom parentes anger att antalet svarspersoner är lågt.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2019–2022.

Förtroendebedömningarna hos unga vuxna under 30 år är betydligt mer likartade, oavsett användningsfrekvens när det gäller kvällstidningarna, kommersiella radio- och tv-aktörer som TV3 och Rix-FM² samt sociala medier. Exempelvis har 24 procent av sällananvändarna och 29 procent av regelbundna användare stort förtroende för Aftonbladet, och för Youtube är andelen förtroendefulla 13 respektive 9 procent. I de två äldre grupperna, 35–50-åringar och 51–65-åringar, råder inte riktigt samma enighet. Det gäller framför allt förtroendet för kvällspressen, där andelen förtroendefulla sällananvändare är mycket låg (2–7 procent). Tidigare forskning har visat att det vanligen finns ett tydligt samband mellan hur ofta individer tar del av innehåll från en medieaktör och hur stort förtroende de hyser för

samma aktör (Andersson & Weibull, 2018). Givet att sällananvändare tar del av nyhetsmedier i lägre utsträckning än regelbundna användare är det väntat att dessa också ger uttryck för ett lägre förtroende för de medier som erbjuder nyhetstjänster. De förhållandevis begränsade skillnaderna i förtroendet för kommersiella aktörer som har ett mycket begränsat utbud av nyhetsinnehåll, alternativt inte har något sådant innehåll alls, kan här tänkas bero på att sällananvändarna tar del av dessa i samma, eller möjligen högre, utsträckning som övriga grupper och därför gör en mer likartad förtroendebedömning. Oavsett vari den huvudsakliga förklaringen ligger, kan det dock konstateras att sällananvändare precis som regelbundna användare i de flesta fall uttrycker större förtroende för nyhetsbärande medier än för andra medieaktörer.

Fog för att larma trots en låg andel sällananvändare?

Det finns oändliga möjligheter att ta del av nyheter och samhällsjournalistik för den som är intresserad av att få en övergripande bild av samhällsutvecklingen eller en fördjupande inblick i specifika ämnesområden. Samtidigt finns det små möjligheter att undvika, eller begränsa, exponeringen för nyheter, för den som har behov av en mer samlad och avgränsad rapportering om vad som sker i omvärlden – åtminstone om man är aktiv på internet. Nyheter sprids mer intensivt, snabbara och bredare än någonsin. Breaking news, nyhetsflashar och notifikationer avlöper varandra i nyhetsappar och på nyhetssajter, i internetforum och inte minst i flödet i sociala medier. Andelen sällananvändare bland unga vuxna under 35 år har i det här kapitlet visat sig ligga på en förhållandevis låg nivå, åtminstone jämfört med internationella studier. Detsamma gäller andelen sällananvändare i åldersgruppen 35–65 år, även om andelen här är klart lägre än bland unga vuxna. Den generellt låga förekomsten av sällananvändare förklaras i viss mån av att analysen har utgått från användning av nyhetsmedier generellt, oavsett plattform och oavsett nyheternas inriktning. Samtidigt finns det fog för att tro att andelen sällananvändare är något högre i befolkningen som helhet jämfört med bland respondenterna i den nationella SOM-undersökningen. Det finns exempelvis en viss underrepresentation av personer i de yngre åldrarna, framför allt bland dem under 30 år, samt av personer med utländsk bakgrund (Bergquist m.fl., 2023), vilket sannolikt har viss betydelse för resultatet. Alldeles oavsett visar de jämförelser av sällananvändare och regelbundna nyhetsanvändare som gjorts med avseende på demografiska, politiska och förtroenderelaterade faktorer att skillnaderna mellan de båda grupperna är mycket likartad oavsett svarspersonernas ålder. Bland såväl 18–34-åringar, 35–50-åringar och 51–65-åringar karakteriseras sällananvändare av lägre utbildningsnivå, lägre mellanmänsklig tillit, lägre intresset för politik och lägre förtroende för såväl myndigheter och politiker som för olika medieaktörer jämfört med regelbundna nyhetsanvändare i samma åldersgrupper. Den största skillnaden mellan yngre och äldre är förmodligen att en viss andel av de unga

sällananvändarna sannolikt kommer att glida över i gruppen regelbundna användare i takt med att de får en fastare position i livet i termer av exempelvis etablering på arbets- och bostadsmarknaden respektive familjebildning.

Innan den digitala eran gjorde sitt intåg betonades att en förutsättning för att ta del av nyheter var tillgång till de plattformar och den teknik som medierna utgick från. För att läsa morgontidningen på papper krävdes tillgång till en prenumeration, alternativt att tidningen köptes som lösnummer. Med tidningen i hemmet ökade sannolikheten att den också användes. Detsamma har gällt för radio- och tv-sändningar. Numera är det inte lika självklart att människor aktivt tar del av nyhetsmedier, trots tillgång till rätt teknik. Nära nog alla i 20–30-årsaldern använder internet på daglig basis, men det är långt ifrån alla som tar del av nyheter den vägen. Med andra ord hjälper det inte alltid med tillgång. Faktorer som intressen och var i livet individen befinner sig är många gånger av större betydelse för människors val att ta del av nyheter eller inte (Rubin, 2009), vilket också har visat sig i den jämförelse mellan sällananvändare och regelbundna användare som gjorts i det här kapitlet: Sällananvändare är påtagligt mindre intresserade av politik, mindre nöjda med demokratin, och uttrycker klart lägre tillit såväl till andra människor som till centrala samhällsinstitutioner jämfört med regelbundna nyhetsanvändare. Givet tillgången till allsköns medier förefaller sällananvändare vara en grupp som är svårare att nå fram till. Det är tydligt att det behövs mer kunskap om den här gruppen för att förstå vad det är som gör att nyheter inte är en lika stor del av deras vardag som i övriga befolkningen.

Det stora utbudet av nyheter beskrivs oftast vara till gagn för samhället och dess invånare då det bidrar till människors kunskap, engagemang och förståelse för samhället (Fenton, 2010). Samtidigt krävs det betydande tid, energi och mental ansträngning för att kunna identifiera vad som är relevanta nyheter i det omfattande informationsflöde som många människor dagligen möter (Park, 2019; Lee, Son & Kim, 2016). Vid stora händelser kan nyhetsflödet i det närmaste övergå i en ”infodemi” där stora mängder uppgifter – med varierande sanningshalt – sprids globalt och nationellt, vilket ytterligare utmanar människors möjlighet att navigera rätt (Statens medieråd, 2021:10). Lägg därtill att det har blivit svårare att skilja fakta från åsikter i den digitala sfären, så även när det gäller innehållet i nyhetsmedier. För att hantera den (över)belastning som informations- och nyhetsflödet kan bidra till, väljer en del som strategi att minska sin exponering för nyheter (Ahmed, 2020; Park, 2019; Song, Jung & Kim, 2017). Ibland kan en mer selektiv nyhetskonsumtion rent av vara en nödvändighet för individens välmående (de Bruin m.fl., 2021). Frågan är vilka konsekvenser det ständiga flödet av nyheter, som kan tyckas omöjligt att stänga av, kan komma att få framöver? Kanske är det inte gruppen av sällananvändare som är den primära utmaningen utan hur människor ska klara av att navigera i informationsbruset utan att riskera att intresset eller orken tar slut.

Noter

- ¹ Frågans formulering är *Upplever du att du aktivt försöker undvika nyheter nuförtiden?* med svarsalternativen *Ofta, Ibland, Sporadiskt, Aldrig* samt *Vet ej* (Reuters Institute, 2022c). Det specificeras inte i eller i anslutning till frågan vilket ungefärligt tidsintervall som avses med ”nuförtiden”, inte heller vad som räknas som ”ofta” respektive ”ibland” eller ”sporadiskt”.
- ² Även TV4, morgontidningar och kvällstidningar är kommersiella aktörer som helt eller delvis finansieras genom annonser och reklamslag. Dessa har dock större fokus på nyheter och samhällsbevakning jämfört med TV3, Rix-FM och även sociala medier.

Referenser

- Andersson, Ulrika (2015). Skillnaderna ökar mellan svenskarnas medieanvändning. I Lars Truedson (red), *Mediestudiers årsbok. Tillståndet för journalistiken 2014/2015*. Stockholm: Institutet för mediestudier.
- Andersson, Ulrika (2021). *Sällananvändare av nyheter. Sociala medier, politiskt intresse och tillit spelar avgörande roller*. Rapport 2021:2. Göteborg: Medier & Demokrati, Lindholmen Science Park.
- Andersson, Ulrika (2022). *I huvudet på sällananvändare*. Rapport 2022:2. Göteborg: Medier & Demokrati, Lindholmen Science Park.
- Andersson, Ulrika & Lennart Weibull (2018). Polariserat medieförtroende. I Ulrika Andersson, Anders Carlander, Elina Lindgren & Maria Oskarson (red), *Sprickor i fasaden*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Bergquist, Julia, Falk, Elisabeth & Marcus Weissenbilder (2023). *Den nationella SOM-undersökningen 2022 – En metodrapport*. SOM-rapport nr 2023:4. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Blekesaune, Arild, Elvestad, Eiri & Toril Aalberg (2012). Tuning Out the World of News and Current Affairs – An Empirical Study of Europe’s Disconnected Citizens. *European Sociological Review*, 28(1): 110–126.
- Elvestad, Eiri, Blekesaune, Arild & Toril Aalberg (2014). Polarized news audience? A longitudinal study of news seekers and news-avoiders in Europe. *SSRN Electronic Journal*.
- Feldman, Lauren, Wojcieszak, Magdalena, Stroud, Natalie J. & Bruce Bimber (2018). Explaining media choice: The role of issue-specific engagement in predicting interest-based and partisan selectivity. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 62(1): 109–130.
- Goyanes, Manuel, Ardèvol-Abreu, Alberto & Homero Gil de Zúñiga (2023). Antecedents of News Avoidance: Competing Effects of Political Interest, News Overload, Trust in News Media, and ”News Finds Me” Perception. *Digital Journalism*, 11(1): 1–18.

- Helgerud, Anders (2015). *Lidelse, frakobling og strategisk unngåelse*. MA dissertation. Bergen: Department of Information and Media Science, University of Bergen.
- Helgerud, Anders (2017). Explaining Low News Consumption. Paper presented at Audiences 2030 Imagining a Future for Audiences conference, Lisbon, September 28–29.
- Karlsen, Rune, Beyer, Audun & Kari Steen-Johnsen (2020). Do high-choice media environments facilitate news avoidance? A longitudinal study 1997–2016. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 64(5): 794–814.
- Kliger-Vilenchik, Neta, Hermida, Alfred, Valenzuela, Sebastián & Mikko Villi (2020). Studying incidental news: Antecedents, dynamics and implications. *Journalism*, 21(8): 1023–1030.
- Ksiazek, Thomas B., Malthouse, Edward C. & James G. Webster (2010). News-seekers and news avoiders: Exploring patterns of total news consumption across media and the relationship to civic participation. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 54(4): 551–568.
- Lecheler, Sophie & Claes H. de Vreese (2017). News media knowledge, and political interest: Evidence of a dual role from a field experiment. *Journal of Communication*, 67(4): 545–564.
- Lee, Hyunwoo & Jungae Yang (2014). Political Knowledge Gaps Among News Consumers with Different News Media Repertoires Across Multiple Platforms. *International Journal of Communication*, 8: 597–617.
- Mitchelstein, Eugenia, Boczkowski, Pablo J., Tenenboim-Weinblatt, Keren, Hayashi, Kaori, Villi, Mikko & Neta Kliger-Vilenchik (2020). Incidentalness on a Continuum: A Comparative Conceptualization of Incidental News Consumption. *Journalism*, 21(8): 1136–1153.
- Mosca, Lorenzo & Mario Quaranta (2016). News Diets, Social Media Use and Non-Institutional Participation in Three Communication Ecologies: Comparing Germany, Italy and the UK. *Information, Communication & Society*, 19(3): 325–345.
- Papathanassopoulos, Stylianos, Coen, Sharon, Curran, James, Aalberg, Toril, Rowe, David, Jones, Paul m.fl. (2013). Online Threat, But Television is Still Dominant. *Journalism Practice*, 7(6): 690–704.
- Prior, Markus (2005). News vs. entertainment: How Increasing Media Choice Widens Gaps in Political Knowledge and Turnout. *American Journal of Political Science*, 49(3): 577–592.
- Reuters Institute (2022a). *Reuters Institute Digital News Report 2022*. Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism. https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2022-06/Digital_News-Report_2022.pdf
- Reuters Institute (2022b). *Digital News Report 2022, Interactive*. Location: Sweden; Charts: News avoidance. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/digital-news-report/2022/interactive>

- Reuters Institute (2022c). Survey Digital News Report 2022, YouGov. <https://reutersinstitute.politics.ox.ac.uk/sites/default/files/2022-06/Survey%20Digital%20News%20Report%202022.pdf>
- Rouw, Ciska & Liesbeth Hermans (2015). Beyond the news: how do young adults get informed and civically engaged? Paper for the Future of Journalism conference, September 2015, University of Cardiff.
- Rubin, Alan M. (2009). Uses-and-gratifications perspective on media effects. I Jennings Bryant & Mary Beth Oliver (red), *Media Effects. Advances in theory and research*. New York: Routledge.
- Schroeder, Kim Christian & Mark Blach-Orsten (2016). The Nature of News Avoidance in a Digital World. *Digital News Report*. Oxford: Reuters Institute for the Study of Journalism. <http://www.digitalnewsreport.org/essays/2016/nature-news-avoidance-digital-world/>
- Shehata, Adam, Wadbring, Ingela & David Nicholas Hopmann (2015). A longitudinal analysis of news-avoidance over three decades: From public service monopoly to Smartphones. The 65th Annual Conference of the ICA, San Juan, Puerto Rico 21–25 May 2015.
- Skovsgaard, Morten & Kim Andersen (2020). Conceptualizing news avoidance: Towards a shared understanding of different causes and potential solutions. *Journalism Studies*, 21(4), 459–476.
- Spruyt, Bram, Keppens, Gil & Filip Van Droogenbroeck (2016). Who supports populism and what attracts people to it? *Political Research Quarterly*, 69(2): 335–346.
- Stroud, Natalie J. (2011). *Niche News. The Politics of News Choice*. New York: Oxford University Press.
- Strömbäck, Jesper (2017). News seekers, news avoiders, and the mobilizing effect of election campaigns: Comparing election campaigns for national and the European parliament. *International Journal of Communication*, 11: 237–258.
- Strömbäck, Jesper, Djerf-Pierre, Monika & Adam Shehata (2013). The dynamics of political interest and news media consumption: A longitudinal perspective. *International Journal of Public Opinion Research*, 25(4): 414–435.
- Toff, Benjamin & Antonis Kalogeropoulos (2020). All the news that's fit to ignore: How the information environment does and does not shape news avoidance. *Public Opinion Quarterly*, 84(S1): 366–390.
- Trilling, Damian & Klaus Schönbach (2013). Skipping Current Affairs: The Non-Users of Online and Offline News. *European Journal of Communication*, 28(1): 35–51.
- Woodstock, Louise (2014). The News-Democracy Narrative and the Unexpected Benefits of Limited News Consumption: The Case of News Resisters. *Journalism: Theory, Practice & Criticism*, 15(7): 834–849.

